

Zápis z 2. jednání Komise pro spravedlivé důchody konaného dne 22. 3. 2019

Přítomni: viz prezenční listina v příloze

1. Předsedkyně seznámila členy Komise pro spravedlivé důchody (dále jen „Komise“) s programem jednání.
2. Předsedkyně poděkovala členům Komise za zaslání vyplněných dotazníků a provedla jejich vyhodnocení. Konstatovala, že u některých otázek (č. 1, 3 až 7, 9, 10 a 16) došlo k vysoké shodě respondentů a shrnula, že otázky se shodou výraznější většiny členů Komise MPSV dále rozpracuje:
 - dřívější odchod do důchodu u náročných profesí
 - zapojení zaměstnavatelů do zajištění pracovníků náročných profesí
 - zvýšení efektivity III. pilíře
 - posílení příjmů žen ve stáří
 - prevence nízkých starobních důchodů OSVČ.

K tomuto shrnutí doplnila, že je třeba ještě řešit příjmy systému.

Zazněla výhrada (p. Pernes), že ne všichni členové Komise, kteří vyplnili dotazníky, je rozeslali ostatním členům k informaci.

Bylo odsouhlaseno, že shrnutí výsledků dotazníků bude zveřejněno na webu a anonymizované shrnutí všech odpovědí bude rozesláno všem členům Komise.

3. Předsedkyně uvedla další bod jednání – nižší důchody žen - shrnutím premis, ze kterých se vychází:
 - problém vzniká z velké části mimo důchodový systém
 - přenášení pay gapu do důchodového systému probíhá ze dvou důvodů: v rámci důchodového systému se díváme na účastníky jako na fyzické jednotky, přitom zásadní rozhodnutí, tj. péče o dítě a rozdělení neplacené práce v domácnosti jsou činěna v širší domácnosti nebo manželství
 - regresivní výpočet důchodu sice zaručuje vyšší náhradový poměr nízkopříjmovým pojištěncům, ale pay gap je tak vysoký, že ani regresivní výpočet neodstraňuje tento rozdíl,

Zásadními otázkami jsou, zda

- řešit důchody žen, které teprve půjdou do důchodu, nebo i důchody žen, které je již čerpají, a zda použijeme jeden nástroj nebo pro každou skupinu jiný
- úplná nebo částečná eliminace rozdílů.

4. Zástupce MPSV p. Machanec prezentoval obsah materiálu, který byl rozeslán členům komise – Nízké důchody žen – závěry analýz a otázky k diskusi. Tuto

prezentaci doplnil na požádání předsedkyně náměstek ministryně financí p. Kouba o možnosti úprav institutu spolupracující osoby v zákoně o daních z příjmů fyzických osob, tj. buď zvýšit současnou hranici pro rozdělení příjmů mezi manžely z částky 540 000 Kč nebo tento limit zcela odbourat.

5. Předsedkyně otevřela diskusi k úplné nebo částečné eliminaci rozdílů mezi důchody žen a mužů:
- Piráti chtějí podpořit především rodičovství, navrhují fiktivní vyměřovací základ v době péče o dítě - ideálně ve výši průměrné mzdy, zároveň ponechat možnost nechat si dobu péče vyloučit. Týkalo by se osob, které odešly do důchodu v 65 letech. Jsou pro částečnou eliminaci rozdílu (p. Martínek).
 - Návrh prodloužit vyloučenou dobu při péči o dítě tak, aby trvala až do 9 let věku dítěte, neboť jde o hranici, do které dle statistik pečující osoba zpravidla pracuje na částečný úvazek a dosahuje z tohoto důvodu nižších příjmů. Zlepšit informovanost veřejnosti ohledně možnosti požádat o upřednostnění vyloučené doby před příjmem (p. Holub).
 - Podnětný námět, zvažuje, co by to znamenalo pro stávající důchodkyně – hranice 65 let prohibitivní, neboť žen, které odešly do důchodu v 65 letech věku je minimum. V případě snížení věkové hranice, další otázka přepočtu důchodů (p. Potůček).

Předsedkyně shrnula, že všichni se přiklání k tomu řešit pouze částečnou eliminaci rozdílů.

- Nejde o otázku, co bychom chtěli, ale co je reálné, jak z hlediska ústavně právního, tak i finančního. Rovnosti nelze dosahovat nerovností (pí Pekarová Adamová).
- Nelze uvažovat o opatření ve státním důchodovém systému, které by cílilo pouze na ženy bez dalšího věcného kritéria, bylo by to v rozporu i s ústavními principy i předpisy EU. Lze zvažovat odlišný přístup z hlediska věcných kritérií (např. péče o děti), záleží na designu opatření (p. Machanec).
- Dotaz – jak budou využívány výsledky práce Komise, stojí o ně vláda? (p. Bauer)
 - Odpověď paní ministryně: Komise je poradní orgán, je zde snaha o maximální politické rozkročení, diskutována budou všechna možná řešení přicházející v úvahu, zájmem je nalézt řešení vyhovující napříč politickým spektrem, výsledek diskusí, na kterém bude většinová shoda, předloží paní ministryně Koaliční radě.
- Gender gap in pensions je v ČR 13,4 % (2016) a současně je čtvrtý nejvyšší v EU (průměr za EU28 37,2 %). Zda úplná nebo částečná eliminace – nelze jednoznačně zodpovědět. Ženy z důvodu nižšího důchodového věku odcházejí cca o 2,5 roku dříve do důchodu, což negativně ovlivňuje výši jejich důchodu. Ročně do důchodu odchází cca 40 tis. žen, vynásobíme-li oněch 40 tis. 2,5 roku a 12 tis. důchodem, dostaneme číslo cca 12 až 14 mld. Kč. Nebylo by účelnější dát tyto prostředky do opatření péče o dítě, aby

se ženy mohly dříve navrátit do práce? To by jednak eliminovalo gender pay gap a současně prodloužilo dobu důchodového pojištění (zvýšilo důchody žen). Nebylo by proto lepší srovnat důchodový věk mužů a žen dříve než v roce 2037? Co tomu brání? Řešení následků? Již dnes existuje celá řada nástrojů, které nejsou dostatečně využívány (např. příspěvek na bydlení). Je třeba zlepšit informovanost důchodců ohledně příspěvku na bydlení (p. Jahoda).

- Ženy – důchodkyně využívají nižší důchodový věk k péči o vnoučata, aby jejich matky mohly dříve do práce. Je pro trvalé řešení pro ty, kteří jsou již v důchodu, s tím, že tento proces je možno rozfázovat (např. primárně pro ženy se 3 a více dětmi). Nelze řešit všechny segmenty najednou (p. Kasal).
- Podpora p. Jahody. Pohlaví není kritériem, jeden problém se vyřeší sám zrychlením tempa růstu důchodového věku žen (doporučuje i OECD a EU). Je třeba řešit podstatné věci, jednou z nich je příspěvek na bydlení. Cca 90 % osob, kteří mají nárok na tuto dávku, o tom ani neví. Většina nerozumí stávajícímu penzijnímu systému, zreformujeme oba pilíře a pak uvažujeme třeba i o nízkých důchodech žen (p. Vostatek).
- Paní ministryně – jsou již připraveny návrhy MPSV na financování předškolní péče a návrh na podporu částečných úvazků (sdílená pracovní místa).
- Reálně je problém sociální, nízké důchody, ze kterých je obtížné vyžít, mají především ženy. Lze využít mix nástrojů. Nízké důchody, což jsou především důchody žen, se dají řešit mj. sdílením vyměřovacích základů. Z logiky opatření nevybočují asignace, ale musely by cílit na sociálně slabé důchody (p. Dolejš).
- Nezrychlovat tempo zvyšování důchodového věku žen, problém je statutární a reálný odchod do důchodu, spíše vysvětlit ženám výhody odložení čerpání starobního důchodu a jeho efekt na výši důchodu (p. Holub).
- Ze statistiky za rok 2018 a letošní rok vyplývá, že rozdíl mezi průměrnou výší „řádného“ důchodu mužů a žen je vyšší než prezentovaný (2500 Kč), u průměrného starobního důchodu je rozdíl 2402 Kč, tudíž i náklady na úplnou eliminaci by byly vyšší, cca 43 mld. Kč ročně (p. Pernes). Ke sdílení vyměřovacích základů upozorňuje, že dle údajů ČSÚ se v roce 2018 narodilo 114 036 dětí, z toho 55 338 mimo manželství. Vznáší pochybnosti, zda je technicky realizovatelné sdílení vyměřovacích základů, zvláště u lidí, kteří se vícekrát rozvedli. Příspěvek na bydlení nepokrývá náklady na bydlení zejména ve velkých městech, současné ženy mají největší problémy. Senioři se cítí poníženi, když mají žádat o sociální dávky, takže by uvítali spíše zvýšení důchodů, aby z nich pokryli základní životní náklady. Je pro úplnou eliminaci u budoucích důchodců (např. financováním náhradních dob státem) a částečnou u současných (p. Pernes).
- Sdílení vyměřovacích základů by mohlo demotivovat vysokopříjmové od placení pojistného a také od uzavírání manželství (p. Martínek).
- Nejen vysokopříjmové, ale např. i manželky osob SVČ. Doporučuje zahrnout péči o děti do principu zásluhovosti - nevnímat zásluhovost jen jako finanční,

ale klíčové je více vyzdvihnout péči o děti jako zásluhu žen o stabilitu důchodového systému (pí Dudová).

- Důležitým kritériem je nejen finanční, ale i sociální udržitelnost důchodového systému (p. Potůček).
- Důležité je zaměřit se i na systém sociálních služeb, řada žen odchází do předčasného starobního důchodu z důvodu péče o své nebo manželovy rodiče. Jsou pak doživotně penalizovány nižší výší důchodu. Pociťuje to jako silně diskriminační. Proč není v systému sociálních služeb sdílená péče (pomoc profesionálních služeb), proč není pečující osoba jako titul s příjmem za péči? Je třeba podpořit ženy, aby mohly déle pracovat a čerpat ze systému sociální péče. Nízké důchody žen jsou především z důvodu péče a je to třeba eliminovat (p. Lorman).
- Diskuse je zajímavá a velmi široká, ale ptá se obráceně: Pokud neuděláme vůbec nic, je systém schopen rozdíly v budoucnu eliminovat nebo do toho musíme úplnou nebo částečnou eliminací vstupovat uměle? Je pro podporu rodinné politiky (p. Bauer).
- Odpověď p. Machance: 1/3 pension gapu za 12 let přestane působit, ale 2/3 příjmového gapu bude významně působit ještě několik desetiletí.
- Péči je nezbytné řešit v kontextu stárnutí populace, je k diskusi (vede se dlouhodobě v rámci MPSV i s MZd), zda zavést dávku pro pečující osobu. Upozorňuje, že je to finančně nejnákladnější nepojistná sociální dávka, ale je na to myšleno (paní ministryně).
- Vývoj a osud pečujících osob dramatický, do roku 2007 čím déle trvala péče, tím nižší byly důchody, protože vyloučená doba činila jen 5 let, zbytek se dělil na polovinu a na druhou nevyloučenou polovinu se rozpočítávaly příjmy. Teprve po novele byl přijat nový § 19a zákona o důchodovém pojištění – je možné jako příjem započítávat příspěvek na péči. Přimlouvá se, aby to bylo obligatorní. Příjem osob pečujících o děti – rodičovský příspěvek, který by se připočítával k osobnímu vyměřovacímu základu pečujících osob (odstupňováno podle počtu dětí), genderově neutrální a podporovalo by to populaci (p. Hutař).
- Zaměříme-li se do budoucna – nejspravedlivější se jeví sdílení vyměřovacích základů manželů (pí. Bílková).
- To však neřeší problém současných důchodců, odpověď na to, co se stávajícími důchodci, dosud nezazněla. Nejjednodušší je přidat 500 Kč za vychované dítě, třeba postupně (p. Kasal).
- Je otázka, zda chceme řešit systém nebo opravit neopravitelné nebo vymyslet něco jiného, aby nevznikaly nové nespravedlnosti; měl by se řešit základ, tj. systém – nejprve stáří, z čeho to bude financováno (pojištění, zabezpečení, kombinace apod.) pak další (p. Kahoun).
- Řešení zvýhodňování do budoucna – ke společnému zdanění by se přidaly koeficient výpočtový procentní za každé vychované dítě

6. Předsedkyně shrnula diskusi tak, že se v ní objevily tyto návrhy:

- Zavedení fiktivního vyměřovacího základu za dobu péče

- Prodloužení vyloučené doby do 9 let věku dítěte
 - Sdílení vyměřovacích základů
 - Návrh na zavedení nové nepojistné sociální dávky
 - Opatření v rámci rodinné politiky, které jsou však již legislativním procesem.
7. Předsedkyně nechala členy Komise hlasovat o tom, které z návrhů připravených MPSV mají být do příštího jednání podrobněji rozpracovány, aby o nich mohla být vedena širší diskuse. Výsledky:
- ✓ Paušální zvýšení za každé dítě o pevnou částku – většina NE
 - ✓ Zavedení nárůstového koeficientu pro výpočet procentní výměry pečující osoby – většina NE
 - ✓ **Zavedení fiktivního vyměřovacího základu za dobu péče o dítě – většina ANO**
 - ✓ Diferencovaná valorizace – většina NE
 - ✓ Asignace pojistného – většina NE
 - ✓ Státní příspěvek do III. pilíře pro pečující osoby – většina NE
 - ✓ Nová nepojistná dávka pro pečující osoby – většina NE
 - ✓ **Sdílení důchodových nároků partnerů – většina ANO**
 - ✓ **Prodloužení vyloučené doby do 9 let věku dítěte – většina ANO**

Závěr:

Do příštího jednání Komise MPSV podrobněji rozpracuje minimálně náměty, na kterých byla většinová shoda (viz bod 7).

Příští jednání se uskuteční dne 3. 5. 2019.

Zapsala: Trnková